

CÓPII ȘTIINȚIFICE. MODALITĂȚI DE DE REALIZARE, TEHNICI ȘI MATERIALE UTILIZATE (STUDIU DE CAZ II)

EMANOIL PRIPON*

emanoilprapon@yahoo.com

SCIENTIFIC COPIES. CRAFTING METHODS, TECHNIQUES AND USED MATERIALS (CASE STUDY II)

ABSTRACT: *The present paper aims to present the techniques and materials used for realizing scientific copies (replicas) of large dimensions after some sculptural monuments of the Roman period (two votive altars and an honorific altar) discovered in the Dacian-Roman Archaeological Complex from Moigrad-Porolissum. The scientific copies in natural height were realized out of polyester resin in combination with white rock with reduced granulation, by casting in forms and splicing. The three replicas were used as props for historical reenactment manifestations organized at Moigrad-Porolissum, Sălaj County. At the present moment the three scientific copies fulfil the role of auxiliary exhibits in free space in the Dacian-Roman Archaeological Complex from Moigrad-Porolissum.*

KEYWORDS: *scientific copies (replicas), reenactment, votive altar, honorific altar, polyester resin.*

REZUMAT: *Lucrarea își propune să prezinte tehnicile și materialele utilizate pentru realizarea unor copii științifice (replici) de mari dimensiuni, după câteva monumente sculpturale de epocă romană (două altare votive și un altar onorific) descoperite în Complexul arheologic daco-roman de la Moigrad-Porolissum. Copiile științifice în mărime naturală au fost realizate din rășină poliesterică în combinație cu o rocă albă de granulație mică, prin turnare în forme și matisare. Cele trei replici au fost utilizate ca recuzită pentru manifestările de reconstituire istorică organizate la Moigrad-Porolissum, județul Sălaj. În prezent, cele trei copii științifice îndeplinesc rolul de exponate auxiliare în aer liber în cadrul Complexului arheologic daco-roman de la Porolissum.*

CUVINTE-CHEIE: *copii științifice (replici), reconstituire istorică, altar votiv, altar onorific, rășină poliesterică.*

În urma cu trei ani a văzut lumina tiparului un articol dedicat câtorva modalități de realizare a unor copiilor științifice după bunuri de patrimoniu mobil de factură arheologică, respectiv artefacte din metal, ceramică și os¹. La baza demersului privind realizarea copiilor științifice, a stat dorința expresă a beneficiarului unei cercetări arheologice preventive de a valorifica expozițional rezultatul descoperirilor efectuate în vederea eliberării de sarcină arheologică a zonei investiționare, prin amenajarea unui front expozițional chiar în incinta viitoarei societăți comerciale, evident, cu suportarea integrală de către comanditar a tuturor cheltuielilor implicate². Prin articolul de față ne propunem să continuăm seria prezentării unor noi modalități de realizare, a tehnicilor și materialelor utilizate pentru confecționarea unor copii științifice după obiecte arheologice de dimensiuni apreciabile, respectiv două altare votive și un altar onorific, toate datate în epoca romană. Copiile științifice realizate prin metodele, cu materialele și tehnicile prezentate mai jos, sunt expuse în aer liber la intrarea în Complexul arheologic daco-roman de la Moigrad-Porolissum

* Muzeul Județean de Istorie și Artă Zalău.

¹ Pripon 2010, p. 565–576.

² Pripon, Pop 2008, p. 595–610.

(județul Sălaj), fiind utilizate și ca recuzită cu ocazia organizării unor evenimente de *reenactment* istoric gen *Porolissum Fest*, *Zilele romane* etc.

Prima copie științifică realizată a vizat un altar votiv din piatră calcaroasă, cu dimensiunile de 132 × 74 × 54 cm (câmpul inscripției este de 71 × 56 cm iar înălțimea literelor de 8 cm), descoperită la Porolissum, pe terasa cu sanctuare. Capitellul este ornamentat cu timpan în care se află o rozetă, iar pe părți frunze de acant³. La o primă evaluare a piesei după care urma să realizez copia, am remarcat câteva zone – reduse ca dimensiune – cu pierderi ale materialului de constituție. Datorită acestui fapt, am considerat necesare un minimum de intervenții caracteristice operațiunii de restaurare – conservare, mai exact de completare a porțiunilor lipsă din zonele ce urmau a fi amprentate. Ca material de completare am folosit ipsos de modelaj turnat în mulaje din plastilină, fixate în continuarea elementelor păstrate. Operațiunea de completare s-a dovedit a fi una delicată, deoarece greutatea piesei nu a permis poziționarea ei pe orizontală, fapt ce ar fi înlesnit intervențiile, atât în acest stadiu de lucru cât mai ales în fazele următoare. Pentru a putea obține un negativ (mulaj) complet al monumentului au fost completate zonele lacunare de pe cele trei laturile expuse vederii (Fig. 1–2).

Etapă următoare de lucru a constat în pregătirea suprafeței frontale în vederea amprentării. Această operațiune a inclus degresarea cu acetonă și aplicarea la un interval de aproximativ patru ore a trei straturi consecutive de ceară demulantă cu rol de izolator între materialul de amprentat și suprafața propriu-zisă a piesei. Mulajul suprafeței frontale a fost obținut prin aplicarea pe zona astfel pregătită a unor straturi succesive de fâșii din fibră de sticlă imersată în materialul de amprentare (Fig. 3). După 14 ore, mulajul a fost scos iar reminiscentele stratului de ceară demulantă cu rol izolator pe suprafața piesei au fost înlăturate prin periere ușoară cu acetonă.

Odată depășită această etapă, am procedat la aplicarea unui strat de ceară demulantă pe suprafața interioară a negativului, urmată de turnarea în formă a unei mixturi formate din rășină poliesterică și rocă de granulație mică, obținând astfel replica părții din față a monumentului. Înainte de scoaterea pozitivului din formă am aplicat pe spatele suprafeței recent turnate un strat din fibră de sticlă pensulat cu rășină poliesterică, în scopul măririi rezistenței la manevrare. Timpul total de polimerizare a fost de o jumătate de oră, după care am scos forma din negativ, obținând astfel copia părții din față a monumentului. Operațiunea a fost reluată pentru fiecare din laturile piesei, iar la final am reprodus placa pentru ofrande. După aplicarea unor nervuri pe interiorul lateralelor în scopul măririi rezistenței, am îmbinat și chituit elementele componente, cu juto-rul unei paste obținute dintr-un amestec de pulberi fine de rocă albă cu rășină poliesterică. Disconfortul este-tic dat de luciul rășinii poliesterice a fost înlăturat prin matisarea suprafețelor cu ajutorul unui disc diamantat (Foto 4). La câteva zile de la încheierea operațiunilor, copia științifică realizată în mărime naturală după un altar votiv descoperit la Moigrad-Porolissum, a fost utilizată ca recuzită pentru punerea în scenă a unui ritual antic de înnoire a vinului (Fig. 5–6)⁴, ca mai apoi să capete statutul de exponat auxiliar în aer liber, în cadrul Complexului arheologic daco-roman de la Moigrad-Porolissum, județul Sălaj.

Reușita acestui demers ne-a determinat ca în anul următor să reluăm operațiunile de realizare a încă două copii științifice după monumente de aceeași factură, descoperite cu ocazia cercetărilor arheologice sistematice efectuate la clădirea vămii romane din cadrul complexului daco-roman Moigrad-Porolissum.

A doua copie realizată are drept model un altar votiv din piatră calcaroasă de culoare albă-gălbui (dimensiuni generale: 1,29 m înălțime, 71 cm lățime, 58,5–60 cm grosime), având în partea superioară o placă pentru ofrande, sub care se desfășoară un fel de fronton pe care se află două volute⁵.

³ Gudea, Lucăcel 1975, p. 14, nr. 12; Gudea 1989, p. 767; p. 1138, pl. CCLXXV, nr. 32.

⁴ Replica în mărime naturală, realizată după altarul votiv descoperit în zona sacră la Porolissum, a fost utilizată ca recuzită în cadrul unor manifestări de reconstituire istorică organizate la Moigrad-Porolissum, județul Sălaj, cu prilejul organizării Festivalului "Zilele Romane", ediția a V-a, 1–2 august 2009. Cu această ocazie, în data de 2 august 2009, Muzeul Județean de Istorie și Artă din Zalău a organizat o serie de reconstituiri istorice sub genericul "O zi din anul 214 d. Chr. pe o stradă din orașul roman Porolissum."

⁵ Gudea 1996, p. 277–278; p. 369, pl. LXXXV, 2.

Cea de-a treia copie în mărime naturală a fost realizată după un altar onorific, din gresie dură, de culoare cenușie închisă (dimensiuni generale: 1,14 m înălțime, 67 cm lățime, 44 cm grosime), având în partea superioară un fronton patrulater pe care, privit de sus, se disting lateral două elemente de decor cilindrice¹. Tehnica de realizare a negativului, instrumentarul și materialele utilizate pentru realizarea celor două copii științifice au fost identice cu cele descrise anterior, singurul element de noutate ce a intervenit, a constat în amprentarea pe bucăți, respectiv partea din față ca întreg, urmată de fronton și cavitatea din zona superioară.

Cópiile științifice astfel realizate, au fost utilizate ca recuzită în cadrul Festivalului Daco-Roman organizat de Muzeul Județean de Istorie și Artă din Zalău la Moigrad – Porolissum (1 august 2010). După încheierea manifestărilor și cele două replici în mărime naturală au fost expuse chiar la locul descoperirii, în imediata vecinătate a clădirii vămii romane de la Porolissum. Greutatea fiecărei replici se situează în jurul valorii de 100 de kg. (sunt goale pe interior), ceea ce le face ușor de manevrat și transportat în diferite locații.

Considerăm utilă publicarea modalităților de realizare a celor trei copii științifice ca model de bună practică atât pentru instituțiile care gestionează monumente/ situri în aer liber, cât și pentru asociațiile care au ca obiect de activitate momente de reconstituiri istorice.

BIBLIOGRAFIE

Gudea 1989	N. Gudea, <i>Porolissum. Un complex arheologic daco-roman la marginea de nord a Imperiului Roman, vol. I (Cercetări și descoperiri arheologice până în anul 1977)</i> , Acta Musei Porolissensis, XIII, 1989.
Gudea 1996	N. Gudea, <i>Porolissum. Un complex arheologic daco-roman la marginea de nord a Imperiului Roman, II. Vama romană. Monografie arheologică</i> , Cluj-Napoca, 1996.
Gudea, Lucăcel 1975	N. Gudea, V. Lucăcel, <i>Inscripții și monumente sculpturale în Muzeul de Istorie și Artă Zalău, Zalău</i> , 1975.
Pripon 2010	E. Pripon, <i>Cópii științifice. Modalități de realizare, tehnici și materiale utilizate (Studiu de caz I)</i> , în <i>Sargeția/2010 (Serie Nouă)</i> , p. 565–576.
Pripon, Pop 2008	E. Pripon, H. Pop, <i>O posibilă provocare pentru muzeografia contemporană românească: valorificarea expozițională a șantierelor arheologice preventive la solicitarea finanțatorului</i> , în <i>Acta Musei Porolissensis</i> , XXX, p. 595–610.

¹ Gudea 1996, p. 278; p. 369, pl. LXXXV, 1.

Foto 1–2. Altar votiv după restaurare.
Pictures 1–2. Votive altar after restoration.

Foto 3. Realizare mulajului.
Picture 3. Making the mould.

*Foto 4. Copia altarului votiv în mărime naturală.
Picture 4. The scientific copy (replica) in natural height.*

Foto 5–6. Copia altarului votiv folosită ca recuzită pentru manifestările de reconstituire istorică organizate la Moigrad-Porolissum, județul Sălaj (2009).

Pictures 5–6. The scientific copy (replica) used as props for historical reenactment manifestations organized at Moigrad-Porolissum, Sălaj County (2009).

Foto 7. Celelalte două replici folosite ca recuzită pentru manifestările de reconstituire istorică organizate la Moigrad-Porolissum, județul Sălaj (2010).

Picture 7. Another two replicas were used as props for historical reenactment manifestations organized at Moigrad-Porolissum, Sălaj County (2010).